

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา :

การขยายตัวของเมือง เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาด้านต่าง ๆ ตามมา อาทิ ปัญหาการใช้ที่ดิน ปัญหาการขาดแคลนสาธารณูปโภค ปัญหาการจราจรติดขัด ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายต่อสถานะเศรษฐกิจส่วนรวมของประเทศเป็นอย่างมาก

ปัญหาการจราจรที่เกิดขึ้นในกรุงเทพฯ มีเหตุผลสำคัญอันเนื่องมาจากความจำเป็นต้องเดินทางผ่านเข้ามาในเส้นทางคมนาคมที่การจราจรติดขัด ความไม่สมดุลระหว่างปริมาณการจราจรกับพื้นที่ถนน ปัญหาระบบโครงข่ายถนนที่มีได้มีการจัดระเบียบ วางแผนการใช้สอยตามบทบาทความสำคัญที่แตกต่างกัน มีส่วนบังคับให้การจราจรต้องปะปนเข้าซ้อนเส้นทางในถนนสายหลักไปจนถนนสายย่อย ส่งผลให้ปัญหาการจราจรและสภาพแวดล้อมที่ความรุนแรงยิ่งขึ้น

ลักษณะบกพร่องที่เด่นชัดของโครงข่ายถนนในกรุงเทพฯ คือ ขาดการวางแผนที่สอดคล้องกับการใช้ที่ดินและการเชื่อมโยงกับภายนอก เช่น ถนนที่ทำหน้าที่กระจายการจราจรเชื่อมโยงถนนเข้าออก (Access Road) ที่ส่วนใหญ่กลับเป็นขอยตัน กับถนนสายหลักหรือสายรอง ถนนขอยต่าง ๆ มักจะถูกสร้างเชื่อมออกจากถนนใหญ่ด้านเดียวและไม่สามารถทะลุออกด้านอื่นได้ มักเป็นขอยตันและต้องเข้าออกจากด้านเดียวเท่านั้น อันเป็นผลเนื่องมาจากการขาดการวางแผนกำหนดรูปแบบโครงข่ายถนนที่ชัดเจน

นโยบายของรัฐในการแก้ปัญหาการจราจรของกรุงเทพมหานคร ตามแผนงานจัดระบบจราจร การขนส่งและสาธารณูปโภค ของแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 4 (2535-2539) พบว่า มีมาตรการในการดำเนินการก่อสร้างถนนสายรองต่อเชื่อมถนน ตรอก ขอย เพื่อบรรเทาการจราจรในถนนสายหลักและเป็นการย่นระยะทาง ซึ่งประกอบด้วยโครงการพัฒนาถนน ตรอกขอย 3 กลุ่ม คือ กลุ่มก่อสร้างถนนใหม่ 23 โครงการ กลุ่มปรับปรุงถนนเดิม 16 โครงการ และกลุ่มต่อเชื่อมตรอกขอย 18 โครงการ ซึ่งโครงการเชื่อมต่อนถนนขอยที่มีอยู่ยังไม่ครอบคลุมพื้นที่ที่มีการขยายตัวของเมืองเร็วในเขตชั้นใน

โครงข่ายระบบถนน มีบทบาทสำคัญต่อวิวัฒนาการและการเติบโตของเมืองเป็นอย่างมาก และส่งผลกระทบต่อเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านอื่น ๆ ของเมืองตามไปด้วย การจัดระบบโครงข่ายถนนที่ดีจะสามารถกระจายปริมาณการจราจรไปในโครงข่ายได้อย่างสมดุล โดยสามารถกระจายการเดินทางไปในทิศทางต่าง ๆ อย่างทั่วถึงและเชื่อมโยงกับพื้นที่ข้างเคียงได้สะดวกขึ้น

สำหรับพื้นที่ศึกษา ซึ่งเป็นพื้นที่ภายในแนวถนนเจริญกรุง ติดกับถนนจันทร์ ถนนสาธุประดิษฐ์ และถนนพระรามที่ 3 ถือเป็นบริเวณพื้นที่ขนาดใหญ่ (Super Block) ที่มีชุมชนกระจายทั่วพื้นที่ ประกอบกับที่มีซอยแยกจากถนนสายหลักเป็นซอยตันที่ขาดการวางแผนระบบโครงข่ายถนนที่ชัดเจน สภาพที่เกิดขึ้นในปัจจุบันการจราจรจึงติดขัดในบริเวณถนนสายหลักโดยรอบ และยังจะทวีความรุนแรงขึ้นในอนาคต อันเนื่องมาจากการขยายตัวของพื้นที่ศึกษาที่กำลังพัฒนาตามอิทธิพลของพื้นที่โดยรอบ เนื่องจากเป็นเขตต่อเนื่องจากย่านธุรกิจ สีลม บางรัก รวมถึงโครงการต่าง ๆ ที่จะสร้างความเจริญให้เกิดขึ้น ทั้งโครงการระบบขนส่งมวลชนขนาดรองสายวงรอบพระราม 3 โครงการปรับปรุงถนนพระราม 3 โครงการทางด่วนขั้นที่ 2 และถนนเหนือใต้ที่ตัดผ่านพื้นที่ศึกษาซึ่งเปิดโอกาสให้สามารถพัฒนาโครงข่ายถนนซอยเชื่อมโยงกับถนนซอยได้ง่ายขึ้น รวมถึงการพัฒนาที่เกิดขึ้นบริเวณรอบ ๆ พื้นที่ศึกษา อาทิ โครงการก่อสร้างสำนักงานใหญ่ของธนาคารกรุงเทพ ธนาคารกรุงศรีอยุธยา ธนาคารกสิกรไทยบนถนนพระราม 3 เงื่อนไขต่าง ๆ เหล่านี้ย่อมส่งผลให้พื้นที่นี้เป็นพื้นที่ที่มีแนวโน้มการขยายตัวอย่างรวดเร็ว และมีแนวโน้มที่จะเกิดปัญหาจราจรสูงกว่าพื้นที่อื่น ๆ โดยรอบ เนื่องจากพื้นที่นี้มีแนวโน้มที่จะพัฒนาเข้าสู่ความเป็นศูนย์กลางทางธุรกิจแห่งใหม่ ทำให้พื้นที่บริเวณนี้มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินที่มีมูลค่าสูงขึ้น และมีความต้องการความสะดวกในการเข้าถึงและการเดินทางที่มีประสิทธิภาพ จึงมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนในการวางแผนเพื่อให้เกิดการเดินทางที่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริเวณโดยรอบ เพื่อรองรับการเติบโตของพื้นที่ในอนาคตอันใกล้

วัตถุประสงค์ :

1. ศึกษาสภาพการใช้ที่ดินและการเปลี่ยนแปลง ภายในพื้นที่ศึกษา
2. ศึกษารูปแบบการเดินทางและระบบการสัญจร ภายในพื้นที่ศึกษาและบริเวณโดยรอบ
3. ศึกษาสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อสภาพการจราจรในบริเวณพื้นที่ศึกษา
4. ศึกษาความต้องการในการพัฒนาโครงข่ายถนนควบคู่ไปกับการพัฒนาที่ดิน
5. ศึกษาความจำเป็นในการปรับปรุงพัฒนาโครงข่ายถนนตามลำดับชั้นถนน โดยเฉพาะถนนสายรอง
6. เสนอแนวเส้นทางการพัฒนาโครงข่ายถนนที่สัมพันธ์กับการใช้ที่ดิน

ขอบเขตพื้นที่ศึกษา :

พื้นที่ภายในที่ล้อมรอบด้วยถนนสายหลัก สายรอง ดังต่อไปนี้ ถนนเจริญกรุง ถนนจันทร์ ถนนสาธุประดิษฐ์ และถนนพระรามที่ 3 ในพื้นที่แขวงบางคอกแหลม แขวงบางโคล่ แขวงวัดพระยาไกร

ของเขตบางคอแหลม แขวงทุ่งวัดดอน เขตสาทร และแขวงบางโพงพาง เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร รวมมีพื้นที่ประมาณ 7.7 ตารางกิโลเมตร

ขอบเขตการวิเคราะห์ :

สำหรับข้อมูลที่ทำการศึกษาได้แก่ สภาพการคมนาคมขนส่ง (โครงข่ายถนน สภาพการจราจร การจัดระบบจราจร และการขนส่งสาธารณะ) และการเพิ่มขึ้นของความต้องการด้านการขนส่ง (ปริมาณการเกิดและดึงดูดการเดินทาง) ในการศึกษาครั้งนี้จะถือว่าอัตราการเดินทางไม่มีการเปลี่ยนแปลงในอนาคต โดยถือข้อมูลพื้นฐานจากปีพ.ศ. 2538 โดยในการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนนี้จะพิจารณาเป็นการวางแผนในระยะสั้น คือการคาดการณ์ในปี พ.ศ. 2544 ซึ่งตรงกับแผนพัฒนากรุงเทพมหานครฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2540 - 2544) โดยการคาดการณ์จะพิจารณาจากสภาพในปี พ.ศ. 2538 เป็นข้อมูลพื้นฐาน ทั้งนี้จึงไม่ได้พิจารณาถึงโครงการพัฒนาของภาครัฐที่เพิ่งจะมีนโยบายในการพัฒนาบริเวณถนนพระรามที่ 3 ซึ่งอยู่ในบริเวณพื้นที่ศึกษา ให้มีการขยายตัวเป็นศูนย์กลางทางธุรกิจแห่งใหม่ต่อเนื่องมาจากศูนย์กลางธุรกิจในปัจจุบัน คือ ถนนสีลม ถนนสาทร ซึ่งเป็นโครงการที่จะเกิดขึ้นในระยะยาว โดยในปัจจุบันยังไม่มีข้อมูลรายละเอียดที่ระบุถึงมาตรการที่ตามมาได้อย่างชัดเจน ทำให้ไม่สามารถคาดการณ์ถึงการเติบโตของพื้นที่ในระยะยาวที่แน่ชัดได้ ทั้งนี้ควรจะมีการศึกษาในช่วงต่อไป เช่นเดียวกับข้อมูลด้านการจ้างงานที่คาดการณ์ไว้จากข้อมูลพื้นฐานในปีพ.ศ. 2538 คงจะมีจำนวนน้อยลงเนื่องจากในปัจจุบันกำลังประสบกับปัญหาสภาวะการชลดตัวทางด้านเศรษฐกิจ

วิธีการศึกษา :

1. ใช้วิธีวิจัยโดยการเก็บรวบรวมสถิติ ข้อมูล และแผนที่จากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับการค้นคว้าจากเอกสารที่มีสาระเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา
2. วิเคราะห์จากแผนที่ ภาพถ่ายทางอากาศ และข้อมูลอื่น
3. รวบรวม จัดระเบียบ แปลงข้อมูลให้อยู่ในลักษณะที่สะดวกต่อการวิเคราะห์ เช่น ตาราง แผนที่ และแผนภูมิ เป็นต้น
4. นำเสนอผลการศึกษา วิเคราะห์ และข้อเสนอในรูปแบบของการบรรยายประกอบตาราง แผนที่ และแผนภูมิ

ขั้นตอนการศึกษา :

1. ศึกษาแนวความคิดในการวางแผน และวิธีการปรับปรุงแก้ไขสภาพการจราจรในพื้นที่ขนาดใหญ่ (Super Block)
2. ศึกษาสภาพการใช้ที่ดินที่สัมพันธ์กับสภาพการจราจร และแผนโครงการต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ศึกษาและบริเวณโดยรอบ
3. วิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการปรับปรุงโครงข่ายถนนตามแนวความคิดในการพัฒนา Super Block โดยเน้นโครงข่ายถนนสายรองเป็นหลัก
5. สรุปและเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาโครงข่ายถนนสายรองและระบบการจราจร

ประโยชน์ของการศึกษา :

1. ทราบถึงสภาพการใช้ที่ดินและการเปลี่ยนแปลง ภายในพื้นที่ศึกษา
2. ทราบถึงรูปแบบการเดินทางและระบบการสัญจร ภายในพื้นที่ศึกษาและบริเวณโดยรอบ
3. ทราบถึงสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อสภาพการจราจรในบริเวณพื้นที่ศึกษา
4. ศึกษาความต้องการในการพัฒนาโครงข่ายถนนควบคู่ไปกับการพัฒนาที่ดิน
5. ศึกษาความจำเป็นในการปรับปรุงพัฒนาโครงข่ายถนนตามลำดับชั้นถนน โดยเฉพาะถนนสายรอง
6. เสนอแนวเส้นทางการพัฒนาโครงข่ายถนนที่สัมพันธ์กับการใช้ที่ดิน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย